

ازدواج و نقش حوزه های علمیه در ترویج و آسان سازی آن

صدیقه امیرلو

چکیده

منشأ طبیعی ازدواج ؛ غریزه جنسی ، نیاز به سکون و آرامش ، نیاز به انس و مودت و میل به تداوم وجود خویش می باشد. همچنین ازدواج آثار و فوایدی دارد از جمله حفظ از تباهی و فساد ، بقای نسل و نوع انسان ، تأمین آرامش و آسایش و سعادت مندی جامعه. اسلام نیز به ترغیب ازدواج پرداخته و از منظر قرآن دارای چنان ضرورت و اهمیتی است که هیچ چیز حتی تهی دستی نمی تواند مانع انجام آن شود؛ اما به این دلیل که حوزه های علمیه نقش مهمی را در حوزه ی تبلیغ ایفا می نمایند و می توانند الگوی مناسبی در تمام موضوعات به خصوص امر تسهیل سازی ازدواج برای جامعه باشند ، بحث مربوطه به نقش حوزه های علمیه در ترویج و آسان سازی ازدواج می پردازد . حوزه های علمیه و روحانیون در اماکن تحت تبلیغ و با حضور در رسانه ها ، می توانند جلسات معرفتی جهت آشنایی طلاب و جوانان و خانواده هایشان ، ضمن بیان تجربه های موفق افراد در آسان گیری ازدواج و پرهیز دادن از انتظارات نابجا در زمان خواستگاری ، زود دانستن ازدواج برای تازه جوانان ، توافق پدر و مادر و عدم بهانه جویی آنها ، عدم توجه به رسومات مالی پر خرج و زندگی تجملاتی فیلم های سیما ، دوری از آزادی های غلط و گریز از مسئولیت ، عدم مشکل پسندی و ... ، آنها را توجیه نمایند. همچنین طلاب می توانند با تبلیغ چهره به چهره و بهره گیری از فرصت های تبلیغی پیش روی آنها در شبکه های اجتماعی و انتشار بروشورها و شرکت در کلاسهای مشاوره ازدواج و هدایت افراد در امر آسان سازی ازدواج این مهم را گسترش دهند. در این مقاله مطالبی در رابطه با ازدواج بیان شده و بعد به ارائه راهکارهایی در رابطه با نقش حوزه های علمیه در آسان سازی ازدواج می پردازیم . هدف اصلی در این تحقیق آن است که نقش حوزه های علمیه را در ترویج و آسان سازی ازدواج بیان نموده و راهکارهای مربوط به آن را شناسایی و پیدا کند ؛ با استفاده از روش اسنادی که با مراجعه به کتاب ها و مقالات متعدد به روش توصیفی انجام شده است .

کلیدواژه

ازدواج ، آسان سازی ، حوزه های علمیه ، آرامش ، فرهنگ سازی

مقدمه

ایمان و باورهای دینی رکن مهم یک ازدواج موفق و آسان است و آرامش روانی حاصل از آن، هدف مهم خداوند از خلقت زن و مرد برای رسیدن به کمال مطلوب است. از بررسی آیات و روایات مربوطه و کاوش های کارشناسان دینی معلوم می شود که انگیزه اصلی انسان ها برای ازدواج همین است. اما دست یافتن به آن، نیازمند رفتارسازی دینی و فرهنگی از طریق بررسی روش های آسان سازی ازدواج به خصوص در حوزه های علمیه است که سبب فرهنگ سازی هر چه بیشتر این مهم می باشند و اما اینکه حوزه ها چگونه در ترویج و آسان سازی ازدواج نقش خود را ایفا می کنند، مبحثی است که در پژوهش حاضر مورد تحلیل قرار گرفته است. اهمیت و ضرورت این تحقیق پاسخ گویی به نیازهای غریزی، فطری و معنوی ، ترویج ازدواج ، کاهش انتظارات ، کم کردن مقایسه ها ، حفظ جامعه و جوانان از فساد و ابتذال به خصوص در حوزه ی اخلاق و مسائل جنسی می باشد و اهداف ازدواج آن است که باتوجه به آیات زیر سبب رسیدن به آرامش ، ایجاد مودت و رحمت بین زوجین و تعادل نسل است و دارای دستاوردهایی همچون : درک درست زندگی ، افزایش موارد ازدواج ، ایجاد عشق و دوستی ، مسئولیت پذیری و حفظ حیات فردی و اجتماعی می باشد. آیه ۲۱ سوره مبارکه روم: و از نشانه های او آن است که از [جنس] خودتان ، همسرانی برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید. و میان شما علاقه ی شدید و رحمت قرار داد. بی شک در این [نعمت] برای گروهی که می اندیشند، نشانه هایی است. آیه ۲۲۳ سوره مبارکه بقره: زنان شما کشتزار شمايند ، هر جا و هرگاه که بخواهید به کشت زار خود درآیید و [با پرورش فرزندان صالح] اثر نیکی برای خود از پیش بفرستید و از خدا پروا کنید و بدانید که او را ملاقات خواهید کرد، و به مؤمنان بشارت ده. این پژوهش درصدد این است که به سوال اصلی نقش حوزه های علمیه در ترویج و آسان سازی ازدواج چیست ؟ در ذیل سوالات فرعی : نکاح به چه معناست؟، دسته بندی ترغیب ها و تاکید ها از ناحیه آیات و روایات در زمینه ازدواج چگونه است؟، منشأ طبیعی ازدواج تحت چه عناوینی مورد بررسی قرار میگیرد؟، آثار و فواید ازدواج چه مواردی هستند؟، ازدواج از نظر دین اسلام چگونه است؟، ازدواج از منظر آیات و روایات چگونه بیان شده است؟، صفات اخلاقی زن شایسته ازدیگاه اسلام و مرد شایسته بعد از ازدواج و اوصاف اخلاقی مزموم چیست؟، سهلگیری در امر ازدواج چگونه است؟، سخت گیری در ازدواج و سبک زندگی از نظر مقام معظم رهبری چگونه بیان شده است؟، وظیفه روحانیون در امر آسان سازی ازدواج چیست؟ را پاسخ دهد. اما می توان به صورت فرضی اینگونه پاسخ داد که حوزه های علمیه میتوانند با سخنرانی ها و تبلیغات متعدد ، موانع کاهش ازدواج را بیان نمایند و دختران و پسران

و خانواده هایشان را به سمت آسان گیری در ازدواج سوق دهند. همچنین نکاح به معنای ازدواج است و منشأ طبیعی ازدواج در مسائل جنسی، نیاز به آرامش و مهرورزی همسران به یکدیگر می باشد و می تواند آثار و فوایدی همچون انس و مودت بین زوجین، تولید نسل، هدفمندی زندگی را دارا باشد و سهل گیری سبب افزایش موارد ازدواج می شود. صفات اخلاقی زن و مرد در ازدواج می تواند مواردی همچون ایمان، اخلاق و حیا باشد.

مفاهیم

نکاح

معناشناسی نکاح

انکاح: از باب افعال، تزویج کردن زنی است به مردی و بالعکس

خداوند می فرماید: و هرگز تصمیم به بستن عقد ازدواج نگیرید تا عده وفات به پایان رسد ...¹ مرد زناکار نباید جز با زن زناکار یا مشرک ازدواج کند، و زن زناکار نباید جز با مرد زناکار یا مشرک ازدواج نماید؛ و این ازدواج بر مؤمنان حرام شده است.²

عده: به معنی گره است؛ گوئی بوسیله نکاح، زن و شوهر بهم بسته و گره زده می شوند. ظاهراً نکاح بیان عده است یعنی در عده وفات، به عقد تصمیم نگیرید و اجرا نکنید تا عده وفات سر آید. مراد از نکاح در آیه ای که گذشت جماع است یعنی مرد زانی زنا نمی کند مگر با زن ناکار.³ و یا با زن مشرک که پستتر از زن زناکار است و زن زناکار زنا نمی کند مگر با مرد زانی و یا با مشرک که بدتر از مرد زناکار است؛ ولی مؤمن اینکار را نمی کند چرا که زنا حرام است و مؤمن مرتکب زنا نمی شود.⁴ اصل نکاح برای پیمان بستن و عقد است، سپس برای همبستری استعاره شده است و محال و ناممکن است که معنی جماع و همبستری برای اصل معنی آن وضع شده باشد و سپس برای معنی - عقد - استعاره شود. زیرا اسم هایی که هم معنی همبستری و جماع است، تماماً بطور کنایه است؛ بخاطر قباحت ذکر و یاد آن امر، مثل زشتی معنی - تعاطیه - و محال است کسی که قصد ناروا و فحشاء نداشته باشد، واژه نکاح را به معنی جماع یعنی اسمی را که زشت می شمارند برای اسمی که نیکویش میدانند، استعاره کنند. خداوند متعال فرمود: بی شوهران را شوهر دهید و بی همسران را همسر دهید ...⁵

ای اهل ایمان، زمانی که زنان مؤمن را به همسری خود درآوردید ...⁶ و آیات متعدد دیگر در این معنی یعنی عقد و پیمان همسری.⁷ اما در بعضی آیات، مقصود از نکاح وطی است نه عقد؛ از جمله آیه ای که در مورد زنان سه طلاقه است: مگر آن که با همسری غیر از او ازدواج کند ...⁸ البته به نحو مستقیم این نکته از آیه به دست نمی آید که مراد از نکاح وطی است؛ بلکه به قرینه ی دیگر که از خارج به دست می آید، این معنی مراد می شود و به ذهن می آید.

اصل در ماده، تزوج (ایجاد رابطه همسری) است؛ و آن توافق و پیمان بستن مرد و زن بر اساس مقررات دینی یا - اگر متدین نباشند - عرفی است که میان آنان بسته می شود، تا از هر جهت باهم زندگی کنند؛ و از لوازم این تزوج (همسری)، حقوق ثابت معین برای هریک از این دو زوج - شامل عمل، اعانه (یاری)، خدمت و فعالیت - در ادامه زندگیشان است و حقوق و وظائف هریک از آنها به مقتضای استعداد و حال و وظیفه آنهاست و از جمله این حقوق و وظائف: عشرت (همزیستی) و تمتع و انس ورزی و حسن همنشینی و صدق نیت و خلوص درونی و محبت است. پس در زواج (همسری) - آنچنان که ظاهر بیان می پندارند - صرف تمتع (به معنی کام جویی) مورد نظر نیست؛ هم چنین ماده نکاح هم به معنی جماع نیست، هر چند که جماع با در نظر گرفتن توالد و تناسل و تشکیل خانواده و بیت، از آثار آن است؛ و این معنا در بیشتر حیوانات هم دیده می شود.

رسیدن به حد نکاح:

بقره: 235¹

نور: 3²

قاموس قرآن، ج 7، ص 108³

همان، ص 109⁴

نور: 32⁵

احزاب: 49⁶

ترجمه مفردات راغب، ج 4، ص 396⁷

بقره: 230⁸

منظور از آن به دست آوردن آمادگی ازدواج است و امکان تاهل و تامین همسر و حفظ فکری و عملی او و دست یافتن به توانایی تبیین و تنظیم خانواده و امور و احتیاجات و تقدیر زندگی است. حمل نکاح بر کام جویی و جماع مناسب نیست، زیرا همه حیوانات در این موضوع مشترکند و این امر بر رشد دلالت ندارد.

اما فرق بین نکاح و زواج و تمتع و بضاع و جماع:

نکاح: پیمان دو طرفه میان مرد و زن در مورد توافق در زندگی شان در همه جهات است، مانند دوشریک در زندگی. زواج: تقارن و تعادل بین دو یا چند نفر در برنامه و جریانی خاص در زندگی، از هر نوعی که باشد. تمتع: از ماده متوع است و به این معناست که چیزی صاحب انتفاعی باشد که مایه لذت بردن می شود. بضاع: از بضع در معنای قطع و بضعه به معنای قطعه است و بضع قطعه مخصوصی از بدن و کنایه از فرج است و به صورت انتزاعی از آن فعل مشتق می شود. جماع: از ماده جمع در معنای پیوستن چیزی به چیز دیگر است.⁹

1. ازدواج از منظر آیات و روایات

قرآن کریم به اهمیت ازدواج اشاره نموده و اهداف و ثمرات آن را بیان کرده است. این اندیشه ی افراطی که ازدواج مانع ترقی و تکامل معنوی و اخلاقی انسان است، از نظر قرآن مردود و مغایر با روش انبیای الهی دانسته شده است. خداوند متعال، زوجیت را در متن زندگی انسان قرار داده و آن را موجب گسترش نسل بشر دانسته است و در واقع ازدواج، یک برنامه ی مدبرانه ی الهی است. آن جا که می فرماید: خداوند برای شما از جنس خودتان همسرانی قرار داده و از همسرانتان برای شما فرزندان و نوه هایی به وجود آورد.¹⁰ ازدواج از نظر قرآن نقش اساسی در پاکدامنی انسان دارد، بدین جهت از کسانی که توانای ی ازدواج ندارند، خواسته شده با خویشتن داری، عفت خود را حفظ کنند تا برای آنان امکان ازدواج فراهم شود. آن جا که می فرماید: کسانی که امکان ازدواج نمی یابند باید پاکدامنی پیشه کنند تا خداوند از فضل خود آنان را بی نیاز گرداند.¹¹ ازدواج از نظر قرآن از چنان ضرورت و اهمیتی برخوردار است که هیچ چیز حتی تهیدستی نمی تواند مانع انجام آن شود، چنان که می فرماید: مردان و زنان مجرد را همسر دهید، همچنین غلامان، کنیزان صالح و درستکاران را؛ اگر فقیر باشند خداوند از فضل خود آنان را بی نیاز میسازد، خداوند گشایش دهنده و آگاه است.¹² و خداوند در آیه ی دیگری می فرماید: ما پیش از تو نیز رسولانی فرستادیم و برای آن ها همسران و فرزندان قرار دادیم.¹³

خداوند ازدواج را از نشانه های خود معرفی نموده است و هدف از آن، رسیدن به یک آرامش جسمی و روانی است و تنها اهل فکر می توانند به نقش سازنده ی ازدواج پی ببرند. آن جا که می فرماید: و از نشانه های او آن است که از جنس خودتان همسرانی برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید، و میان شما محبت و رحمت قرار داد.¹⁴

مسأله ی پیوند زناشویی در سخنان و سیره ی عملی معصومین (علیهم السلام) نیز از جایگاه ویژه ای برخوردار است. آن بزرگواران برای نشان دادن اهمیت موضوع، با عمل کردن به وظایفی که در این زمینه به عهده داشتند، با سخنان خود پیروان خویش را در اجرای هر چه بهتر این سنت پسندیده تشویق می کردند. رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) ازدواج را یکی از سنت های خود دانسته، مردم را به پیروی از این روش نیکو فرا می خواندند و کسانی را که از این دستور سرپیچی می کنند، از زمره ی پیروان خودبیرون می داند و می فرماید: ازدواج سنت من است و هر کس از سنت من سرپیچی کند، از من نیست.¹⁵ ازدواج غیر از ایجاد نظم در زندگی، وسیله ای برای حفظ و تکمیل دین است و بسیاری از گناهان از وجود آدمی ریشه کن می شود. لذا رسول اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمودند: هر کس ازدواج کند، نیمی از دینش را بازیافته است.¹⁶ تأکید و ترغیبهایی که از ناحیه آیات و روایات در زمینه ی ازدواج وارد شده و بر اهمیت و ضرورت آن دلالت دارد، به چند دسته تقسیم می شود:

مصطفوی، التحقيق⁹

محمدحسین، طباطبایی، تفسیر المیزان، مترجم مجتبی موسوی همدانی، ج 12، ص 297، نحل: 16¹⁰

همان، ج 15، ص 113، نور: 33¹¹

همان، ص 113، نور: 32¹²

همان، ص 377، رعد: 38¹³

همان، ج 16، ص 171، روم: 21¹⁴

محمد باقر، مجلسی، بحار الانوار، ج 103، ص 222¹⁵

محمد بن حسن، حر عاملی، وسائل الشیعه، ج 20، ص 17¹⁶

الف - مذمت مجرد ماندن و عدم اختیار همسر

بر اساس این نصوص، از مجرد بودن به شدت نهی شده تا جاییکه در اجر و پاداش عمل افراد مجرد و افرادی که دارای همسر هستند، تفاوت زیادی قائل شده است. مقدس اردبیلی در ذیل آیه «پس از دیگر زنانی که شما را خوش آید، دو و سه و چهار چهار به همسری بگیرید»¹⁷ مینویسد: از این آیه فهمیده می شود که ازدواج نکردن برای همیشه، کار شایسته و خوبی نیست، پس لااقل یک همسر یا کنیز لازم است و این نکته به دست می آید که مجرد زندگی کردن مذمت شده و به ازدواج منتهای اهمیت داده شده است.¹⁸ تأکید قرآن در ضرورت ازدواج به گونه ای است که سفارش شده است، اگر کسی مجرد است و نمی تواند با زنان آزاده ازدواج کند، با کنیزان ازدواج کند. چنان که می فرماید: و از شما کسی که به سبب تنگ دستی نتواند با زنان آزاد مومن ازدواج کند، با کنیزان جوان بالیمانان ازدواج کند.¹⁹

ب - تأکید بر تشویق و ترغیب دیگران به ازدواج

قرآن به مؤمنین دستور می دهد زنان و مردان را به همسری یکدیگر درآورد و نگذارید زنان و مردان مجرد باقی بمانند. خداوند می فرماید: مردان و زنان بی همسران و غلامان و کنیزان شایسته خود را همسر دهید.²⁰ آیه مذکور تشویق می کند که وسایل و مقدمات ازدواج دیگران را فراهم کنید؛ خواه زن یا مرد باشد، زیرا «انکحوا» به معنی زن دادن و شوهر دادن است. در این زمینه روایات زیادی نیز وارد شده است که به یک نمونه اشاره می شود: «عن ابی عبدالله قال: من زوج اعزباً کان ممن ینظر الله الیه یوم القیامه»²¹

ج - عدم هراس از فقر مالی؛

خداوند متعال می فرماید: خدا آنان را از فضل خود بی نیاز می کند.²²

اگر علت ازدواج نکردن فقر باشد، خداوند آنها را بی نیاز خواهد کرد و به زندگی آنها نظری خواهد کرد؛ بنابراین هرگز نباید ترس از فقر، مانعی برای ازدواج باشد.

2. ازدواج از نظر دین اسلام

اسلام بر اساس فطرت و طبیعت انسانی، مجرد زیستن را مورد نکوهش قرار داده است و آن را مبعوض دانسته و پیروان خود را از آن برحذر داشته است.²³ بنابراین آن چه مسلم است این است که اسلام نه رهبانیت را پذیرفته، نه نفس کشی را. نظر پیشوایان اسلام پرهیز از تجرد و رهبانیت و ترغیب به ازدواج است.

در نظام خلقت، مرد به زن نیاز دارد و زن به مرد؛ چه از لحاظ جنسی و چه از لحاظ عاطفی و محبت، هر دو بی هم ناقص اند. اسلام مقصودش حفظ اعتدال در تمامی شئون زندگی است و قراردادن انسان در صراط مستقیم و تشکیل یک جامعه ی واحد در سایه ی زندگی مشترک. دین اسلام نیز بر اساس توجهی که به نیازهای فطری انسان دارد، برای اشباع صحیح آن ها مقررات مناسبی وضع کرده و راه های اصولی را در این زمینه نشان داده است و با شرعی دانستن دو نوع ازدواج یعنی دائم و موقت خواسته است که جوامع دچار کاستی ها و لغزش هایی که شرق و غرب شده اند، نشود و در واقع راه معقولی را نشان داده است. اسلام با سایر مکاتب فرق دارد و نه مجرد زیستن را قبول دارد و نه روابط نامشروع را و با شرعی دانستن امر ازدواج آن را موجب آرامش دانسته است و با وضع این قانون (امر ازدواج) هم خانواده ثابت است و هم نسل و جامعه از انحرافات و فساد در امان خواهند بود.²⁴

3. منشأ ازدواج

نساء: 3¹⁷

مقدس اردبیلی، ص 510¹⁸

نساء: 25¹⁹

نور: 32²⁰

حر عاملی، باب 12، ج 1²¹

نور: 32²²

عبدالرشید، تریز، ص 14²³

مجتبی، موسوی زنجان رودی، ص 47²⁴

منشأ طبیعی ازدواج را می توان تحت چند عنوان مورد بررسی قرار داد :

الف - غریزه جنسی

همه انسانها اعم از زن و مرد در فطرت و باطن خود تمایل به جنس مخالف را می یابند و در ذات خود یک نحوه کشش متقابل احساس می کنند و از تماس با جنس مخالف لذت می برند. این همان غریزه جنسی است که منشأ طبیعی ازدواج به حساب می آید و منشأ گرایش مرد به زن و بالعکس شده است. این گرایش مبتنی بر خلقت زن و مرد است و نیاز به اثبات ندارد؛ زیرا زن و مرد آن را در خود می یابند و درک میکنند. تکوینات مرد و زن به گونه ای است که گویی این دو برای هم آفریده شده اند؛ نه زن از مرد بی نیاز است و نه مرد از زن و قرآن آن را یک واقعیت و حقیقت می داند. خداوند می فرماید : آنان برای شما لباس اند و شما برای آنان لباس هستید.²⁵ قرآن اصل مسأله ی شهوت و غریزه جنسی، همچنین مسیر ارضای آن را که چگونه باید باشد و اینک هرکدام مسیر صحیح و کدام یک باطل است را بیان کرده است.

خداوند می فرماید : ولوط را به یاد آورید هنگامی که به قومش گفت : آیا آن کار بسیار ذشت و ناپسند را که هیچکس از جهانیان در آن بر شما پیشی نگرفته است را انجام می دهید؟ شما از روی میل شدیدی که به آن کار ناپسند دارید به سوی مردان می آید بلکه در امور دیگر هم گروهی زیاده طلب هستید.²⁶

در این آیه، خداوند متعال اصل غریزه ی جنسی را بیان کرده و مسیر انحرافی آن را نیز گوشزد کرده است که تمایل و ارضای شهوت با همجنس به طور دقیق خلاف مسیر فطرت می باشد و از همین جهت آنها را مسرف و تجاوزگر اطلاق کرده است. این مسیر باطل و غیر صحیح در اعمال و ارضای شهوت است.

اما مسیر صحیح ارضای غریزه ی جنسی در قرآن کریم، چنین بیان شده است: و آنان که نگهدارنده ی دامنشان از شهوت های حرام اند مگر در کامجویی از همسران و کنیزانشان که در اینصورت مورد سرزنش نیستند.²⁷

بنابراین از آیات فوق چنین استنباط می شود: اولاً، مسیر فطری غریزه ی جنسی آن است که با تمتع از جنس مخالف ارضا شود و ارتباط جنسی با همجنس ممنوع است. ثانیاً، رابطه با جنس مخالف محدود به آن چیزی است که در چهارچوب قانون و شرع بیان شده است که همان «ازدواج» می باشد.

ب - نیاز به سکون و آرامش

انسانها با توجه به زندگی اجتماعی و مادی خویش، دارای مشکلات و مسائل خاص زندگی خود هستند و چنانچه بخواهند زندگی صحیح همراه با لذت و سعادت داشته باشند، می بایست آن نگرانی ها، خستگی ها و اضطرابها را از سر راه خود بردارند و تبدیل به آرامش و سکون کنند. بر طبق فرموده ی قرآن کریم : آگاه باشید! دل ها فقط به یاد خدا آرام می گیرد²⁸، انسانها نیاز به آرامش دارند. یکی از عوامل ازدواج، همان نیاز و تمایل انسانها به آرامش و سکون است که در سایه ی ازدواج، تحقق پیدا می کند. این آرامش و آسودگی از این جا ناشی می شود که این دو جنس، مکمل یکدیگر و مایه ی نشاط و پرورش یکدیگر می باشند؛ به طوری که هر یک بدون دیگری ناقص است؛ به همین جهت است که به یکدیگر تمایل پیدا می کنند تا نواقص خود را برطرف کنند؛ اگر به هم برسند، سکون و آرامش که کمال آنها است، تحقق پیدا می کند.²⁹ این آرامش هم از جهت جسمی و روحی و هم از جنبه ی فردی و اجتماعی است و این عدم تعادل روحی و ناآرامی های روانی که افراد مجرد با آن دست به گریبان هستند، کم و بیش بر همگان روشن است.³⁰

ج - نیاز به انس و مودت

انسانها احساس نیاز به دوستی، محبت و داشتن رابطه با یکدیگر دارند. این نیاز روحی و فطری انسانها به انس و مودت، امری بدیهی است. قرآن کریم میفرماید: این انس و مودت را ما در کانون ازدواج و همسری قرار داده ایم و زن و شوهر را مأنوس و محبوب یکدیگر قرار دادیم.³¹ بر طبق آیه ی فوق مشخص می شود که نزدیکی رابطه میان زن و مرد، فقط از جهت شهوانی نیست،

بقره : 167²⁵

اعراف : 80 و 81²⁶

مؤمنون : 5 و 6²⁷

رعد : 28²⁸

طباطبایی ، ج 16 ، ص 166²⁹

مکارم شیرازی ، ج 16 ، ص 392³⁰

روم : 21³¹

امام علی(علیه السلام) کار و تلاش برای یک انسان را در راستای طاعت خداوند متعال دانسته فرموده اند : به طاعت خدای سبحان دست نیابد مگر کسی که تلاش کند و نهایت کوشش خود را به کار گیرد.⁷⁴

7. اوصاف اخلاقی مذموم

علاوه بر این که شخصیت یک انسان را با دارا بودن برخی از صفات حسنه می توان شناخت ، اثبات عدم وجود و نفی برخی از صفات رذیله در ظاهر و باطن انسان نیز نشانگر کرامت شخصیت او خواهد بود. در ادامه به دو مورد از رذائل اخلاقی که در اسلام بسیار مردود شمرده شده، اشاره می گردد :

الف - شرب خمر

یکی از مطرودترین رذایل اخلاقی که در دین اسلام از آن یاد شده شرب خمر یا مصرف مواد الکلی است. وقتی فردی مشروبات الکلی مصرف می کند، خود را از موقعیت انسانی خویش تنزل داده ، رفتارهایی از او سر می زند که در شان یک انسان نمی باشد. از طرفی امتیاز انسان از حیوان در عقل اوست بنابراین وقتی فردی شراب می نوشد، عقل او زایل شده و در ردیف حیوانات قرار می گیرد . امام رضا(ع) این گونه به اثرات زیان بار شراب خواری اشاره فرموده اند : خداوند شراب را حرام کرده زیرا منشأ فساد است ، عقل را از درك حقایق باز می دارد، حیا را از روی شرباخور می برد و در مواجهه با مردم شرم نمی کند . به علاوه باعث بیماری نهانی در اعضای داخلی بدن می شود . رسول خدا(صل الله علیه و آله) مرد شراب خوار را شایسته همسری برای زنان مسلمان و مؤمن نمیدانند و فرموده اند : هر کس بعد از آن که خداوند شراب را به زبان من حرام فرموده، شراب بنوشد، شایسته آن نیست که هرگاه خواستگاری کرد، به او زن بدهید.⁷⁵

وقتی زنی با مردی ازدواج می کند و با یکدیگر در یک خانه زندگی می کنند، از یکدیگر تأثیری می پذیرند. از این رو اگر مردی مومن باشد، خانه و خانواده ی او نیز الهی می شود. روایات اهل بیت نشان می دهد که آنان مخالف ازدواج زنان مسلمان با مردان فاسد و شراب خوار بودند، هرچند آن مرد از ثروت و مکنت فراوانی برخوردار باشد. آنان به خوبی می دانستند مردان و زنانی که با یکدیگر ازدواج می کنند، از هم تأثیر می پذیرند و مردی که اهل فسق و فجور است، روح ایمان و پاکی را از اعضای خانواده ی خود می گیرد و آنها را به بد سرنوشتی مبتلا می سازد. بنابراین در بدو آشنایی زن و مرد در امر ازدواج باید این موضوع مد نظر قرار گیرد.

ب - شهوت رانی

بدون شک شهوت و هواپرستی از هر نوع که باشد را باید بزرگترین عامل بروز گناهان و بازدارنده انسان از دستیابی به سعادت و کمال معنوی برشمرد . شهوت در مفهوم عام شامل شهوت پول، شهوت مقام و شهوت مفاصد اخلاقی و موضوعاتی از این دست می شود ؛ اما در بیان خاص که شاید بتوان آن را به عنوان بدترین نوع شهوت رانی نام برد، شهوت اخلاقی و فساد جنسی است ؛ عملی که از نظر اسلام گناهی ویرانگر و خائمانسوز است. رسول اکرم(صل الله علیه و آله) درمذمت آن فرموده اند : چهار چیز است که یکی از آنها وارد خانه ای نمی شود مگر اینکه آن را ویران می کند و از برکت آباد نمی شود؛ خیانت، دزدی، شرباخور و زنا.⁷⁶ شهوت رانی و زنجاری عامل تولد فرزندان زنا خواهد شد، که این موضوع عامل بروز بسیاری از مشکلات جوامع بشری است.

8. سهل گیری در امر ازدواج

یکی از معضلاتی که امروزه در کنار ازدواج قد علم کرده ،تجملات و رسم و رسومات نامناسب است ؛ مانند : مهریه ی سنگین، جهیزیه ی کمرشکن، جشن عروسی مفصل همراه با رقابت های ناروا و اسراف فراوان، توقعات بیش از حد مانند داشتن کار با درآمد زیاد، خانه ی آن چنانی، ماشین و... . اسلام در این بخش سفارشات دارد که می تواند گره گشا باشد. پیامبر اکرم(صل الله علیه و آله) درباره ی مهریه میفرماید: بهترین زنان امت من، زنانی هستند که مهریه ی کمتر و سیمای نیکوتری داشته باشند .⁷⁷ درباره ی شرایط خواستگار و این که حتماً لازم نیست داماد و یا پدر او از ثروتمندان باشند، فرمودند : هرگاه خواستگاری [برای

غرالحکم ، ص 6009 ⁷⁴

کافی ، ج 6 ، ص 396 ⁷⁵

بحارالانوار ، ج 72 ، ص 170 ⁷⁶

میرزا حسین نوری ، مستدرک الوسائل ، ج 14 ، ص 161 ⁷⁷

دختر شما] نزد شما آمد که دین و امانت داری وی رضایت بخش بود ، پس دختر خود را به او تزویج نمایید. در غیر این صورت، فتنه و فساد در زمین پیدا می شود. ⁷⁸

پیامبر و اقدام بر ازدواج آسان

جبرئیل امین، از طرف خدا به حضور پیامبر [صلی الله علیه و آله و سلم] آمد و عرض کرد : خداوند سلام رساند و فرمود: دوشیزگان همانند میوه ی رسیده ی روی درخت می باشند که چاره ای جز چیدن آن نیست، وگرنه تابش خورشید آن میوه را ضایع می کند و باد آن را متلاشی می نماید. وقتی دوشیزگان به حد ازدواج رسیدند، دوی [سلامت] آنها شوهر است، وگرنه در خطر انحراف و فساد قرار می گیرند . پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) به مسجد آمد و در حضور جمعیت بالای منبر رفت و پس از حمد و ثنای الهی، پیام خداوند را به مردم ابلاغ کرد . مردم گفتند: با چه کسی ازدواج کنیم؟ فرمود: با زنان همتای خود .

9. سخت گیری در زدواج

مقام معظم رهبری می فرمایند :

ازجمله اموری که در جامعه ی ما در میان بسیاری از خانواده ها، به این آفت خطرناک تکلف مبتلا شده است، مسئله ی مهم و سرنوشت ساز ازدواج است . به بهانه انجام آداب و رسوم، آبروداری، حفظ حیثیت دختر و پسر و ... ، این شیرین ترین حادثه ی زندگی جوانان را به کابوسی وحشتناک تبدیل کرده ایم. در رفع این معضل خاتمان سوز، همه باید به میدان بیایند و سنت الهی و آسمانی را از قید و بند زنجیره ای جاهلی نجات بخشند و این میدان زندگی را برای خوشبختی جوانان هموار سازند . ⁷⁹

بعضی از جوانان و خانواده ها نگران مشکلات اقتصادی هستند . خانواده ها از ترس مسائل مالی فرزندان در آینده ، در ازدواج سخت می گیرند و شرایط مختلفی قرار میدهند و اگر بنده به شما وعده بدهم که ازدواج کنید و جوانان خود را به ازدواج هم دریابورید و شما با مشکل مالی مواجه نخواهید شد ، شاید خیلی از شما قبول نکنید اما اینجا خدا می فرماید که من تأمین می کن مهزینه زندگی شما را . خدا می فرماید : مردان و زنان [بی همسرتان] و غلامان و کنیزان شایسته خود را همسر دهید ؛ اگر تهی دست اند ، خدا آنان را از فضل خود بی نیاز می کند ؛ و خداوند بسیار عطاکننده و دانا است . ⁸⁰

10. هم کفو بودن در ازدواج

هم کفو بودن دو همسر، یعنی: تناسب، همتایی، هماهنگی، همشأنی، سنخیت، کفایت و هم طرازی بین دختر و پسر و به اصطلاح با هم جور درآمدن زن و شوهر

ازدواج نوعی ترکیب بین دو انسان و دو خانواده است. زندگی مشترك يك پدیده مرکب است که اجزای اصلی و اساسی آن «زن و مرد» می باشد . هر قدر بین این دو عنصر، هماهنگی، همفکری، تناسب و سنخیت روحی و اخلاقی و جسمی باشد این ترکیب ، استوارتر، مستحکم تر، پرمثمر تر، شیرین تر، لذت بخش تر و جاودانه تر خواهد بود و هرچه این تناسب و هماهنگی کمتر باشد زندگی سست تر، تلخ تر و ناپایدارتر خواهد بود.

11. نقش حوزه های علمیه در ازدواج

حوزه های علمیه و روحانیون در حوزه ها و دانشگاه ها و سایر اماکن تبلیغی خود، باید با برگزاری جلسات معرفتی فهم و درک طلاب و جوانان، نسبت به این فریضه الهی، یعنی امر ازدواج را افزایش داده و در این زمینه از هیچ تلاشی دریغ نکنند .

همچنین روحانیون و سخنوران با حضور در رسانه ها در زمینه ترویج ازدواج، نقش مهمی را بر عهده دارند و باید به رسالت خود عمل کنند . همه نسبت به این فریضه الهی مسئول هستند و باید در معرفی هرچه بیشتر تجربه های ازدواج موفق، جوانان و حتی طلاب را به امر بااهمیت ازدواج ترغیب نمایند .

مواد سخنرانی مبلغان در تسهیل امر ازدواج میتواند شامل تجربه های مثبت افراد، پرهیز دادن افراد از انتظارهای نابجا در زمان خواستگاری، عدم توجه به رسومات مالی پرخرج، عدم توجه به زندگی تجملاتی و پرزرق و برق که گاهی توسط فیلمهای سیما تشدید می شود، اهتمام لازم از سوی خانواده ها نسبت به ازدواج فرزندان، توافق پدر و مادر و عدم بهانه جویی های آنها، زود دانستن

همان ، ص 189 ⁷⁸

شرح حدیث مقام معظم رهبری 1386\08\16 ⁷⁹

نور : 32 ⁸⁰

ازدواج برای تازه جوانان، اظهار نیاز به ازدواج توسط جوانان، ایجاد انگیزه برای ازدواج، ترس نداشتن از ازدواج، اعتقاد نداشتن به اینکه با وجود خواهر یا برادر بزرگتر نوبت به بعدی نمی رسد، عدم اهمیت بیش از حد به تحصیل، عدم مشکل پسندی، دورنمودن جوانان از آزادی های غلط و گریز از مسئولیت، عدم تقدس بیجا و تعصب غلط و مشکل در انتخاب همسر باشد.

همچنین همکاری حوزه و دانشگاه برای برگزاری کارگاه های توجیهی و آموزشی با بهره گیری از نخبگان و مشاوران زبده در راستای ترویج فرهنگ ازدواج آسان و آموزش و آگاه سازی جوانان میتواند ثمربخش باشد. باید در رابطه با ازدواج آسان و نگاه اسلام به ازدواج جوانان گفتن سازی صورت گیرد و در این میان نقش حوزه های علمیه خصوصاً طلاب خواهر، غیرقابل انکار است. خواهران طلبه یکی از اقشاری هستند که نقش تاثیرگذار و مهمی در جامعه اسلامی دارند. بانوان طلبه مسئول پاسداری ایمان جامعه اسلامی و دفاع از اصول و فروع دین مقدس اسلام از دیدگاه مذهب تشیع و تعلیم و تبلیغ آنها و عهده دار پاسخگویی به نیازهای مذهبی مردم مسلمان اند که انجام این رسالت مستلزم فراهم بودن زمینه هایی است. مهمترین رسالت طلاب در زمینه تسهیل ازدواج، فرهنگ سازی صحیح از طریق تشریح و تبیین الگوی درست، تقدیر از چهره های الگو، تشویق گروه های مرجع، خیرین، اساتید و والدین به حضور فعال در امر ازدواج جوانان، رصد وضع موجود حوزه ازدواج و ترسیم و الگوسازی ازدواج به موقع، آگاهانه، آسان و پایدار است.

طولانی شدن دوران تحصیل، رواج مدرک گرایی، نیاز به تخصص بالاتر برای یافتن شغل مناسب و همچنین چشم و هم چشمی خانواده ها در زمینه تحصیل فرزندان موجب دیر شدن سن ازدواج برای جوانان به ویژه دختران شده است. بانوان طلبه می توانند با هدایت جوانان به ازدواج آسان و به موقع، آن ها را به سوی سعادت و نیکی پیش ببرند و در سالم سازی اجتماع از انحراف، نقش سازنده ای داشته باشند. همچنین می توانند در این زمینه اقداماتی از جمله گذراندن دوره های عمومی و تخصصی مشاوره ازدواج، روش چهره به چهره، صحبت های گروهی و جمعی صمیمی و نشست های گفتگویی و همچنین استفاده از ابزار قلم و نوشتار، استفاده از ابزارهای نوین و بخصوص فضای مجازی و شبکه های اجتماعی انجام دهند. طلاب خواهر می توانند از فرصت های تبلیغی پیش روی آن ها در راستای فرهنگ سازی ازدواج آسان در بین جوانان نهایت استفاده را ببرند. به یقین فعالیت در شبکه های اجتماعی و ترویج بایدها و نبایدهای ازدواج در آگاه سازی مردم خصوصاً جوانان نقش مؤثری خواهد داشت. تبلیغ چهره به چهره نیز بسیار مفید خواهد بود و به طور حتم اگر بتوانند جوانان را متقاعد سازند و راه و روش ازدواج آسان را به آن ها نشان دهند، دیگر کسی به سمت ازدواج های تشریفاتی و پرهزینه نمیرود. در این خصوص حتی می شود احادیث و آیات مرتبط با ازدواج را در اماکن عمومی پررفت و آمد مثلاً ایستگاه های اتوبوس و یا مترو و همچنین در نمازهای جمعه و حتی ورزشگاه ها نصب کرد و به خصوص از ائمه جمعه درخواست کرد که در این رابطه بیش از پیش به کار اطلاع رسانی و فرهنگ سازی اهتمام داشته باشند. طلاب و روحانیون می توانند در کنار ایجاد صندوق های حمایتی در حوزه ها، مساجد، دانشگاه ها و اماکن تحت تبلیغ خود در تامین هزینه های ازدواج جوانان همراه با پخش بروشورها و مطالب مفید در جهت آسان سازی ازدواج حرکتی فعالانه و به یاری حق مفید به عمل آورند.

نتیجه گیری

از بررسی این مقاله بدست می آید:

برای تسهیل در امر ازدواج جوانان می بایست عواملی نظیر مهریه و جهیزیه سنگین، توقعات مالی و هزینه های نابجا و... را که سبب فشار بر روی دختر و پسر و خانواده ها میشود حذف کرد و طبق فرموده پیامبر اکرم (صل الله علیه و آله وسلم)، دینداری و امانت داری مرد بیشتر مورد توجه است تا مسائل مالی و خانه و ماشین و... در این صورت است که جوانان میتوانند زندگی خود را با آرامش و تعلق خاطر بیشتری آغاز کنند.

از روحانیون و سخنوران نیز انتظار می رود که با حضور موثر خود در سخنرانی ها و جلسات ، آیات و روایات و نکات مربوط به سهلگیری ازدواج جوانان را بیان کنند و خانواده ها را از مضرات سختگیری و... آگاه کنند تا این امر در جامعه ترویج و گسترش یابد .

همچنین طلاب و روحانیون ، از این جهت که تاثیر موثری در افکار و ذهنیت افراد جامعه و بخصوص قشر مومن و بالیمان دارند ، می بایست با داشتن یک زندگی ساده و به دور از تجملات امروزی ، الگویی مناسب برای افراد باشند .

همچنین شایسته است که به امر تسهیل سازی ازدواج جوانان دقت ویژه ای داشته باشند و با در دست داشتن برنامه هایی کارساز و درست ، تمام تلاش خود را برای مورد توجه قرار دادن هرچه بیشتر مراحل ازدواج بکار گیرند .

از آنجا که ازدواج عاملی بسیار مهم در حفظ انسان از تباهی و فساد ، تامین آرامش و آسایش فردی و... است ، بخصوص جوانان باید اهتمام ویژه ای به این امر داشته باشند و با شرکت در کلاسهای تربیتی ازدواج بتوانند فردی مناسب را انتخاب کنند .

ازدواج در سخنان و سیره عملی معصومین(علیه السلام) نیز جایگاه ویژه ای دارد ، بطوری که رسول اکرم(صل الله علیه و آله وسلم) میفرماید : ازدواج سنت من است و هرکس از سنت من سرپیچی کند از من نیست .

در نهایت توجه به شروط ذکر شده از جمله تقوا و تدین ، شریک شادیه و غمها، قناعت و پرهیز از شرب خمر و... ، زمینه ساز ازدواجی سالم و پایدار است ، که سبب هدفمند شدن زندگی آنها میشود و سعادت و خوشبختی خود و فرزندان و نسل آینده آنها را در پی دارد .

به دلیل دسترسی نداشتن به داده های آماری امکان بررسی نقش حوزه های علمیه در ترویج و آسان سازی ازدواج در سطح جامعه به طور مستقیم وجود نداشته است .

منابع

1. قرآن کریم
2. ابن فارس، احمد، <<مقایس اللغة>>، مصر: مکتبه المصطفی البابی المجلسی، چ دوم، ۱۳۸۹ق
3. بیستونی، محمد، <<پیوند آسمانی از دیدگاه قرآن و سنت>>، قم: انتشارات بیان جوان، ۱۳۸۴ش
4. پاینده، ابوالقاسم، <<نهج الفصاحه>>، تهران: سازمان انتشارات جاویدان، ۱۳۲۴
5. تمیمی آمدی، عبدالواحد بن محمد، <<غرر الحکم و درر الکلم>>، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۶۱
6. حسینی، سیدمرتضی، <<ازدواج>>، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه، ۱۳۹۹ش
7. حر عاملی، محمد بن حسن، <<وسائل الشیعه>>، قم: انتشارات آل البيت، چ اول، ۱۴۰۹ق
8. رازی، فخرالدین، <<تفسیر الکبیر>> بیروت: دارالاحیاء التراث العربی
9. صفائی، حسین، <<حقوق خانواده>>، تهران: چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۰
10. طباطبایی، محمدحسین، <<المیزان فی تفسیر القرآن>>، بیروت: موسسه الاعلمی، ۱۹۷۲م
11. طبرسی، حسن بن فضل، <<مکارم الاخلاق>>، بیروت: موسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۳۹۲ق
12. عاملی، جعفر مرتضی، <<الصحيح من سيرة النبي الاعظم>>، قم، ۱۴۰۰ق
13. قرشی بنابی، علی اکبر، <<قاموس قرآن>>، تهران: دارالکتب الاسلامیه، چ ششم، ۱۳۷۱ش
14. کلینی، محمد بن یعقوب، <<اصول کافی>>، مترجم جواد مصطفوی، تهران: انتشارات فرهنگ اهل بیت (ع)

15. مصحح علی اکبر غفاری، تهران: نشر دارالکتب الاسلامیه، چاپ سوم، ۱۳۴۶
16. مجلسی، محمدباقر، <<بحار الانوار 9>> بیروت: دارالاحیاء التراث العربی، چ سوم، ۱۴۰۳ ق
17. محمدی ری شهری، محمد، <<میزان الحکمه>>، ترجمه حمیدرضا شیخی، قم: نشر موسسه علمی فرهنگی دارالحديث، ۱۳۸
18. مصطفوی، حسن، <<التحقیق فی کلمات القرآن الکریم>>، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۴۲۶ ق
19. مطهری، مرتضی، <<نظام حقوق زن در اسلام>>، تهران: انتشارات صدرا، چ چهاردهم، ۱۳۶۹
20. مقدس اردبیلی، احمد، <<زبدۃالبیان فی احکام القرآن>>، تهران: المكتبة المرتضوية
21. مکارم شیرازی، ناصر، <<تفسیر نمونه>>، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۹
22. نوری طبرسی، حسین، <<مستدرک الوسائل>>، قم: نشر موسسه آل البيت، ۱۳۷۳
23. مقاله اسکوئی، فریبا، <<راهکارهای عملی آسان سازی ازدواج>>، تحقیق پایانی سطح دو (کارشناسی)، چاپ نشده، شورای عالی حوزه علمیه قم، مدرسه علمیه الزهرا (س)
24. مقاله اسلامی پناه، هادی، <<ازدواج پژوهی در آیات الهی>>، مطالعات راهبردی زنان، شماره ۲۷، سال ۱۳۸۴
25. مقاله حسین خانی، لیلا، <<آسان سازی ازدواج>>، هسته پژوهشی مرحوم حائری، مدرسه علمیه الزهرا، ۱۳۹۲

26. www.hawzah.net

27. www.pajoohe.net

28. [Pooyesh.whc.ir](http://pooyesh.whc.ir)

29. www.rasanews.ir

30. www.shabestan.ir

31. www.tasnimnews.com

32. نرم افزار جامع التفاسیر، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، 2.5

33. نرم افزار جامع الاحادیث، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، 2.5